

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

KEREITE YA 11

PUDUNGWANA 2020

**SESOTHO PUO YA LAPENG – P3
TATAISO YA HO TSHWAYA
(EXEMPLAR)**

MATSHWAO: 100

Tataiso ena ya ho tshwaya ena e na le maqephe a 10.

KAROLO YA A: MOQOQO**POTSO YA 1****1.1 Selemo sa 2020, ke selemo se bileng boima bophelong ba ka.**

- Moqoqong ona mohlalobuwa o lokela ho qoqa a hlahisa tsohle tse etsahetseng ho yena selemong seo.
- **Dikahare:**
 - Mohlahlobuwa a ka qoqa ka diketsahalo tse etsahetseng ho yena.
 - A ka bontsha tse bakileng boima boo a kopaneng le bona.

[50]**1.2 Ka nnete ho tsamaya ke ho bona.**

- Moqoqong ona mohlalobuwa a ka pheta kapa a lokodisa diketsahalo tse ileng tsa etsahala, tse entseng a qetelle a maketse.
- **Dikahare:**
 - Mohlahlobuwa a hlahise ketsahalo kapa diketsahalo tse etsahetseng moo a neng a ile teng le ka moo a ileng kapa di ileng tsa mo makatsa ka teng.

[50]**1.3 Lehae la motho ke moo thuto e qalang teng mothong e mong le e mong. Dumellana kapa o hanane le mohopolo ona.**

- Moqoqong ona mohlalobuwa o kgetha lehlakore. O a dumela hore ka nnete lehae la motho ke moo thuto e qalang teng, kapa a hanane le mohopolo ona.
- **Dikahare:**
 - **Ba dumellanang le sehlooho:**
 - Mohlahlobuwa a ka bontsha ka moo batswadi ba rutang ngwana wa bona tsela eo ho phelwang ka yona, pele a kena sekolo le ha a se a kena sekolo.
 - A fane ka dikatleho tsa motho ya holetseng lelapeng la thuto.
 - A ka bontsha ka moo motho ya holetseng lelapeng le se nang thuto a fanang ka mathata ka teng setjhabeng.
 - **Ba hananang le sehlooho:**
 - Mohlahlobuwa a ka bontsha hore motho a ka fumana thuto ho tswa bathong bao a sa amaneng le bona, empa a atlehe bophelong ba hae.
 - A hlokomedise hore ha se malapa kaofela a nang le thuto kapa a tsotellang.
 - A hlakise ka moo malapa a mang a se nang batho ba baholo, bana ba phela bophelo ba ho tsotellwa ke batho ba ka ntle. Ba iphumanela thuto hohle moo ba tsamayang teng.

[50]

1.4 Bophelo boo ke lakatsang ho bo phela ha ke se ke phethetse dithuto tsa ka.

- Mohlahlobuwa o qoqa ka bophelo boo a batlang ho bo phela le tsela eo a tlang ho etsa ka yona ho fihlella seo.
- **Dikahare:**
 - Mohlahlobuwa o lotomanya dintho tseo a tla di etsa le ho di latela hore bophelo ba hae bo be ka tsela eo a lakatsang hore bo be ka yona.
 - A ka fana ka mabaka a etsang hore a etse qeto ya ho phela bophelo boo.

[50]

1.5 Letsatsing leo thabo ya fetoha meokgo.

- Moqoqong ona mohlahlobuwa o pheta ka ketsahalo kapa diketsahalo tse ileng tsa etsahala, tse entseng hore thabo eo ya hae e fetohle meokgo.
- **Dikahare:**
 - Mohlahlobuwa a hlalise ka moo a neng a thabile ka teng letsatsing leo le tsela eo thabo ya hae e ileng ya fela ka yona.

[50]

1.6 Thekenoloji e molemo haholo ho rona, empa e boele e be tshitiso setjhabeng.

- Moqoqong ona mohlahlobuwa o lokela ho qoqa a hlalise makgabane a thekenoloji. A boele a bontshe tshitiso e bakwang ke thekenoloji setjhabeng.
- **Dikahare:**
 - Mohlahlobuwa a hlalise tse ntle tse etswang ke thekenoloji. A boele a hlalise tsela eo e sitisang setjhaba ka yona, a fane ka mehlala ha e le teng.

[50]

1.7 1.7.1 Setshwantsho: Moqoqo wa mofuta ofe kapa ofe.

- Moqoqong ona mohlahlobuwa o boha setshwantsho, mme a hlalose kapa a phete ka seo a se bonang ka tsela e kgodisang e bileng e hlakisa ditaba hantle.
- Moqoqo ona o ka ngolwa ho tswa lehlakoreng lefe kapa lefe, ho latela moelelo o qholotswang ke setshwantsho maikutlong a hao.

[50]

1.7.2 Setshwantsho: Moqoqo wa mofuta ofe kapa ofe.

- Moqoqong ona mohlahlobuwa o boha setshwantsho, mme a hlalose kapa a phete ka seo a se bonang ka tsela e kgodisang e bileng e hlakisa ditaba hantle.
- Moqoqo ona o ka ngolwa ho tswa lehlakoreng lefe kapa lefe, ho latela moelelo o qholotswang ke setshwantsho maikutlong a hao.

[50]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 50

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO – SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO A 50]

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehlang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haeliang					
DIKAHARE LE MORALO (Tshekatsheko ya sehlooho) tlhophiso ya mehopolo le dintlha, kelohlako ya baamohedi ba ditaba, malikemisetsa le maemo	28–30	- Nehelano e bontshang kutlwisiso e babatsehlang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang - Mehopolo e bontsha boqhetseke, e phephetsa monahano mme ke e sutisitseng; - e hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang/babatsehlang mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	22–24	- Nehelano e ralehlileng hantle haholo; - Mehopolo e tsamaellana le sehlooho ka bottlao, e a kgahlisa mme e na le bokapi ba mehopolo e sutisitseng; - e hlophisitswe hantle haholo ka tsela e ikgethang mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	16–18	- Nehelano ke e kgotsotsofatsang ditlokoheho - Mehopolo e momahane ka tsela e kgotsotsofatsang le e kgodisang - e hlophisitswe ka tsela e utlwisisehang mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	10–12	- Nehelano e momahane mona le mane - Mehopolo ke e seng ya boiqapelo mme e sa hlakang - Ho na le bokapi bo seng bokae ba thophiso le momahano ya mosebetsi	4–6	- Nehelano e tswile lekoteng ho hang - Mehopolo ke e sa tsepamang e dubakaneng - Ha e utlwalahale mme dintlha di a phetaekawa - Ha e a hlophiswa ka tshwanelo le momahano ha e yo
	25–27	- Nehelano e tswileng matsoho le ha e haeliwa ke dintlha tse ikgethang tsa moqoko o babatsehlang - Mehopolo ke e sutisitseng mme e bontsha boqhetseke; - e hlophisitswe hantle ka tsela e bontshang bokgoni mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	19–21	Nehelano e radiiweng hantle - Mehopolo ke e loketseng mme e thahaselisang - e hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	13–15	- Nehelano e a kgotsotsofatsa le ha e sa hlaaka mona le mane - Mehopolo e momahane le ho kgodisa ka tsela e mahareng; - ho na le thophiso le momahano e itseng ho kenyeditswe le selelekela,mmele le qetelo.	7–8	- Nehelano boholo e tswile lekoteng - Mehopolo ha e a momahana ka tshwanelo mme e a lahlehisa - Nehelano ha e na bokapi ba thophiso le momahano	0–3	- Boitekoko ha bo yo ba ho arabela sehlooho - Mehopolo e tswile lekoteng ka ho phethahala, ha e a nepahala - nehelano ha e a tsepama sehloohong, mme e dubakane
	14–15	- Sehalo, reijisetara, setaele le, tloltontswa di loketse sepheo ka tsela e babatsehlang, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo; - tshbediso ya hae ya puo e a ikgetha, mme e bontsha boitshepo ka tsela e tsolehang - o sebeditsitse sehalo se matla mme se susumetsang ka tsela e ikgethang - o batla o hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto - o radiiwe ka bokgoni bo tsothelang	11–12	- Sehalo, reijisetara, setaele le tloltontswa di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo haholo; - tshbediso ya puo e matla mme ho sebeditsitse sehalo se loketseng ka nako tsohle; - bohola ba mosebetsi ha o na diphoso tsa tshbediso ya puo le mopeleto - o radiiwe hantle ka tshwanelo	8–9	- Sehalo, reijisetara, setaele le tloltontswa di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo; - tshbediso ya puo ke e loketseng, mme e fetisa moelelo ka tshwanelo - puo ya bonono ke e loketseng mme e sebeditsitse ka tshwanelo - O radiiwe ka tsela e mahareng feela	5–6	- Sehalo, reijisetara, setaele le tloltontswa ha di a lokela sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo; - puo e sebeditsitse feela ka tsela ya motheo; - sehalo mmoho le moelelo o hlahiswang ke tema ke tse sa lokelang; - ho sebeditsitse tloltontswa ya motheo feela	0–3	- Puo e sebeditsisweng ha se e utlwisisehang; - sehalo, reijisetara, setaele le tloltontswa ha di a lokela baamohedi ba ditaba, sepheo le maemo; - tshbediso ya tloltontswa e haeliang haholo hoo nehelano e sa utlwisisehang
MATSHWAO A 15	13	- Tshbediso ya puo ke e nepahetseng mme e susumetsang sehalo sa tema - e batla e hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto - e radiiwe ka bokgoni bo tsothelang	10	- Tshbediso ya puo ke e sefutho mme e loketseng maemo - sehalo ke se matla mme se loketseng - ho na le diphoso tse seng kae tsa puo le tsa mopeleto - e radiiwe hantle	7	- Tshbediso ya puo ke e kgotsotsofatsang le ha ho na le ho sa tsamaellane mona le mane - kakaretso sehalo ke se loketseng le ha puo ya bonono e le e haeliang	4	- Puo ke ya motheo feela mme e sebeditsitse ka tsela e haeliang - popeho ya dipolelo ke e tshwanang e se nang motswakoo - tloltontswa e haelia haholo feela	0–1	- Dintlha tsa bohlokwa di a haelia - dipolelo le diratswana tse hlahisitsweng ke tse fosahetseng - moqoko ha o na moelelo o lebelletseng
SEBOPEHO	5	- Kgodiso ya sehlooho ke e babatsehlang - katoloso ya dintlha ke e ikgethang - dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e ikgethang	4	- Dintlha ke tse loketseng mme tse hodisang sehlooho - momahano e bopilweng ke e supang bokgoni - dipolelo le diratswana di loketse nehelano mme di fapalapangwa ka tshwanelo	3	- Dintlha tse loketseng di hodisa sehlooho ka tsela e mahareng - dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e mahareng - moqoko o nse o hlahisa moelelo	2	- Tse ding tsa dintlha ke tse utlwalahalang - dipolelo le diratswana di na le diphoso - Moqoko o a utlwisiseha le ha o le diphoso	0–9	- Dintlha tsa bohlokwa di a haelia - dipolelo le diratswana tse hlahisitsweng ke tse fosahetseng - moqoko ha o na moelelo o lebelletseng
Makgetha a tema: Popeho ya dipolelo le kgodiso ya diratswana le bolelele bo hlokehang										
MATSHWAO A 5	40–50		30–39	20–29	10–19	0–9				
MATSHWAO										

MATSHWAO A SEBEDISWANG HO BONTSHA DIPHOSO HA HO TSHWAUWA MOQOQO
SENOTLOLO SA HO TSHWAYA:
SEKALA SA HO TSHWAYA MOQOQO
MATSHWAO: {50}

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo / dikgutsufatso
Dikahare le Moralo Puo, Setaele le Tokiso ya diphoso	30	DM =
	15	PST =
Sebopeho	5	Seb =
Matshwao ohle	50	

Ditaelo ho motshwayi:

- Mohlahlobuwa o lokela ho ngola ka sehlooho se le SENG feela karolong ya A.
- Karolo e nngwe le e nngwe e na le ruburiki ya yona.
- Sebedisa diruburiki tseo o di fuweng ho tshwaya tema e nngwe le e nngwe.
- Ha mohlahlobuwa a tswile lekoteng nehelanong etsa tsena tse latelang:
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa dikahare ho ya ka kgato ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao a tshebediso ya puo ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao a sebopeho ho fella kगतong ya pele feela.

Tataiso bakeng sa ho tshwaya ditema

Batshwayi ba etse tse latelang ha ba tshwaya:

Ho sehelliwe lentšwe kapa polelo e fosahetseng mola ho be ho bontšhwe mofuta wa phoso ka hodima lentšwe/polelo ka tshebediso ya matshwao a latelang:

- / bakeng sa ho arola mantšwe a ngotšweng a kopantswe empa a lokela ho arohana;
- -,+ bakeng sa ho kopanya mantšwe a arohantsweng empa a ngolwa a kopane;
- Mn bakeng sa mongolo (orthography) o fosahetseng;
- Mp bakeng sa mopeleto o fosahetseng;
- Mt bakeng sa tshebediso e fosahetseng ya matshwao a puo, kapa ho ngotšwe letshwao moo le sa hlokeheng teng;
- P bakeng sa tshebediso ya puo ka tsela e fosahetseng/e sa amoheleheng kapa eo e seng ya setlwaedi;
- ^ bakeng sa lentšwe kapa karolwana ya lentšwe le/e siliweng pakeng tsa mantšwe a mang;
- // bakeng sa ho qala seratswana se setjha/ho arola diratswana

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO**POTSO YA 2****2.1 NALANE YA BOPHELO BA MOFU/OBITJHUARI**

- Ke mofuta wa tema e ngolwang ka ditaba tsa motho ya seng a hlokahetse.
- Dintlha tse latelang di elwe hloko:
 - mofu ke mang, batswadi ba hae ke bomang, ke wa bokae;
 - o hlahile neng (letsatsi, kgwedi, selemo);
 - o hlahetse kae (lebitso la sebaka e seng sepetlele);
 - kgolo ya mofu, ho kenyelletswe le tsa dikolo;
 - tsa mosebetsi le dikatleho tsa hae;
 - tsa lenyalo;
 - sesosa sa lefu le bao a ba siyang;
 - seboko sa mofu.

[25]**2.2 LENGOLO LA SETSWALLE/SETLWAEDI**

- Aterese e nngwe, ke ya mongodi, mme e ngolwa ho tloha hodimo bohareng ba leqephe ho ya letsohong le letona.
- E ngolwa ka mokgwa wa boloko, mme e qetella ka letsatsi/mohla, ho tlole mola pele ho letsatsi.
- Ho tlole mola e be ho ngolwa tumedisong ka lehlakoreng le letshehadi.
- Tumedisong e be ya setswalle ho nto tlole mola.
- Seratswana sa selekela se ba sekgutshwane, mme se omela ditaba feela.
- Mmele wa lengolo o ahwe ka diratswana tse seng kae, mme ke mona moo mongodi a nontshang ditaba tsa hae teng.
- Qetelo ke e kgutshwane e phethelang ditaba. Ha ho hlokehe fane.

- **DIKAHARE:**

- Ho phetela motswalle ka mathata a kopaneng le ona.
- Rejistara e be ya motho a ileng a hlahelwa ke mathata e le ka nnete.

[25]**2.3 PUO**

- Puo ke tema e reretsweng ho mamelwa mohla monene ke letshwele la batho.
- E ka nna ya ba le motlae kapa qotso e tla hokahana le puo.
- Mohlahlobuwa a hlophise le ho latellisa dintlha ka boqhetseke hore puo e phalle.

- **Dikahare:**

- Sebui se itsebise, se lebohe le ho fumantshwa monyetla.
- Ho utlwahale sepheo sa ho fana ka puo.
- Kgothaletso ho batjha ho hlwekisa motse/tikoloho eo ba phelang ho yona.
- Tshebedinommoho e kgothalletswe le yona.

[25]

2.4 RAPOROTO

- Raporoto e ngolwa ka mora diphuputso tse ileng tsa etswa, kapa ka mora ketsahalo e bonweng ka mahlo.
- E fupere dintlha tsa bohlokwa kaofela, mme sehalo ke sa semmuso.
- Sebopelo e be se loketseng tlaleho ena.

- **Dikahare:**

- E be le sehlooho se hohelang
- Ho hlaliso ditaba kapa dintlha tseo ho tlalehwang ka tsona; boleng ba dijo tse rekiswang lebenkeleng leo.
- Mokgwa wa tshebetso
- Diphumano
- Diqeto
- Ditlhahiso/ditshisinyo
- Qetellong e be lebitso ka botlalo, motekeno le mohla

[25]

2.5 LENGOLO LA SEMMUSO

- Aterese ya mongodi e tloha bohareng e ya letsohong le letona, ho tlole mola ho ngolwe mohla;
- Aterese ya moamohedi e qale ka boemo ba ya ngollwang jk Mookamedi, mme yona e ka lehlakoreng le letshehadi;
- Tumedisano ke ya semmuso, e ngolwa e le, Monghadi/Mofumahadi/Mofumahatsana;
- Sehlooho sa ditaba se ngolwe ka mongolo o moholo kapa se Sehellwe;
- Ditaba di tobe ntlha ya ho kgathatseha ka dikoloi tsa baeti tse palamisang lenane la baeti le fetang lenane la semmuso, le ho kganna ka lebelo le hodimo.
- Qetello ke ya semmuso, e nang le lebitso le fane di latelwe ke sikinetjhara.

[25]

2.6 PUISANO

- Puisano ke tema e ngolwang ho hlahisa puisano e teng pakeng tsa batho ba babedi kapa ho feta.
- Lebitso la sebui le ngolwe ka letsohong le letshehadi la leqephe, le bile le latelwa ke letshwao la kgutlopedi (jk Malereko:)
- Puisano e itshetlehe hodima dintlha tsa mmapa wa monahano.

Dikahare:

- Mohlahlobuwa a bontshe mathata ao nkgono a ka kopanang le ona ha a dula lapeng a le mong.
- A boele a bontshe bohlokwa ba ho dula lehaeng la maqheku le maqhekwana.

[25]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B (25 x 2): 50

MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 100

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO – SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO A 25]

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang 13–15	Phihlello e supang bokgoni 10–12	Phihlello e mahareng 7–9	Phihlello ya motheo feela 4–6	Phihlello e haellang 0–3
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO Tshekatsheko ya sehlooho le mehopollo Tlhopiso ya mehopollo Kelohloko ya maikemisetso, baamohedi ba ditaba, le maemo MATSHWAO A 15	- Nehelano e babatsehang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang - Mehopollo e matla e butswitseng - Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta ona wa tema - Nehelano ha e kgere e tsepame sehloohong - Mehopollo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositse ka botebo, mme dintlha di tsehehetsa sehlooho - Sebopeho ke se loketseng se nang le dipphoso tse mmalwa - Dintlha tsohle di tsehehetsa sehlooho mme di hlalositse ka botebo - Sebopeho ke se nepahetseng	- Nehelano e ntle haholo e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta ona wa tema - Nehelano ha e kgere e tsepame sehloohong - Mehopollo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositse ka botebo, mme dintlha di tsehehetsa sehlooho - Sebopeho ke se loketseng se nang le dipphoso tse mmalwa	- Nehelano e lekaneng e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema - Nehelano ha e a tsepama sehloohong ka ho phethahala ho na le ho kgere ho itseng - Mehopollo le dikahare di na le momahano e amohelang - Ke dintlha tse itseng feela tse tsehehetsang sehlooho - Ka kakaretso sebopeho ke se loketseng empa se nang le dipphoso tse itseng	- Nehelano ya motheo e bontshang tsebo ya makgetha a itseng feela a mofuta ona wa tema - Nehelano e na le tsepamo e itseng feela sehloohong empa e a kgere - Mehopollo le dikahare ha se ka mehla di momahaneng - Sehlooho se tsehehetswa ke dintlha tse itseng feela - Sebopeho se foofo feela, mme se na le bohlotso bo boholo	- Nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema - Moelelo o nyotobetsewa ke ho kgere ho hoholo - Mehopollo le dikahare ha di na momahano - Ke dintlha tse mmalwa haholo tse tsehehetsang sehlooho - Ha ho na boiteko bo entsweng ho sebedisa sebopeho se nepahetseng
PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO Sehalo, rejistara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo. Tshebediso ya puo, tiwaelo ya tshebediso ya puo, kgetho ya mantsewe, matshwao a ho bata le mopeleto MATSHWAO A 10	- Sehalo, rejistara, setaele, le tlhotlontse di loketse ka ho fetisa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo - Tshebediso ya puo e nepahetse e bile e bopehile hantle - Nehelano ha e na dipphoso	- Sehalo, rejistara setaele, le tlhotlontse di loketse ka ho fetisa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo - Ka kakaretso tshebediso ya puo ke e nepahetseng e bileng e bopehile hantle - Tshebediso ya tlhotlontse e ntle haholo - Nehelano boholo ha e na dipphoso	- Sehalo, rejistara, setaele le tlhotlontse di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo - Nehelano e na le dipphoso tse itseng tsa tshebediso ya puo - Tshebediso ya tlhotlontse ke e lekaneng - Dipphoso ha se tse nyotobetse maelelo	- Sehalo, rejistara, setaele le tlhotlontse ha di a lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hantle - Tshebediso ya puo e fosahetse e bile e tletse dipphoso tse ngata - Tshebediso e seng kae ya tlhotlontse - Moelelo o nyotobetse haholo	- Sehalo, rejistara, setaele le tlhotlontse ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo - Nehelano e tletse dipphoso e dubakane - Tlhotlontse ha e dumellane le maemo - Moelelo o nyotobetse haholo
MATSHWAO	20–25	15–19	10–14	5–9	0–4

Difuperweng tsa pampiri ena di se sebediswe ntle ho tumello

Phetla

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE
 SENOTLOLO SA HO TSHWAYA:
 SEKALA SA HO TSHWAYADITEMA TSA KGOKAHANO
 MATSHWAO: [25]

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare le Moralo ke Sebopeho	15	DMS =
Puo, Setaele le Tokiso ya diphoso	10	PST =
Matshwao ohle	25	

Ditaelo ho motshwayi:

- Mohlahlobuwa o lokela ho ngola ka dihlooho tse PEDI karolong ena.
- Karolo e nngwe le e nngwe e na le ruburiki ya yona.
- Sebedisa diruburiki tseo o di fuweng ho tshwaya tema e nngwe le e nngwe.
- Ha mohlahlobuwa a tswile lekoteng nehelanong etsa tsena tse latelang:
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa dikahare ho ya ka kgato ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao a tshebediso ya puo ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao a sebopeho ho fella kगतong ya pele feela.

Tataiso bakeng sa ho tshwaya ditema

Batshwayi ba etse tse latelang ha ba tshwaya:

Ho sehellwe lentsewe kapa polelo e fosahetseng mola ho be ho bontshwe mofuta wa phoso ka thoko ka tshebediso ya matshwao a latelang:

- / bakeng sa ho arola mantsewe a ngotsweng a kopantswe empa a lokela ho arolwa;
- -,+ bakeng sa ho kopanya mantsewe a arotsweng empa a ngolwa a kopane;
- **Mn** bakeng sa mongolo (Orthography) o fosahetseng;
- **Mp** bakeng sa mopeleto o fosahetseng;
- **Mt** bakeng sa tshebediso e fosahetseng ya matshwao a puo, kapa ho ngotswe letshwao moo le sa hlokeheng teng;
- **P** bakeng sa tshebediso ya puo ka tsela e fosahetseng/e sa amoheleheng kapa eo e seng ya setlwaedi;
- ^ bakeng sa lentsewe kapa karolwana ya lentsewe le/e siilweng pakeng tsa mantsewe a mang.
- // bakeng sa ho qala seratswana se setjha.